

Nikoli se niso dali prešteti

When colonials came ashore, they didn't say, "We're here to steal your land and take your resources and employ your people to clean our toilets and guard our big houses." They said, "We're here to help you."

Michael Mare

Čakali smo. Vsak dan smo jih čakali. Že tri tedne smo jih čakali. Pravzaprav se nismo pogo-

varjali ničesar drugega, kot samo še o napovedanem pristanku letala OZN s humanitarno pomočjo. To bo prva, velika, zaresna pošiljka pomoči po petnajstih letih izmikanj in obljub.

"Dobili so dovoljenje!" je vsako jutro znova veselo naznanjal radiooperater Ferandala in navdušeno zavijal udrtje, od stradanja očičšene svetle oči. *"Danes pa zagotovo pridejo. Kartum je dal clearance!"*

“So že v El Obeidu. In semena imajo za nas,” so sijali tudi koščeni stari ati in zmahane stare mame. “In orodja imajo za nas, in zdravila, in šolske stvari.”

“Prihajajo! Prihajajo!” so vzklikali tudi kot jegulje sloki otroci.

Žena in mož mojih let pa ni bilo na spregled. Čakali so pripravljeni spodaj v savani, v Karkarju. Dan za dnem so še kar pleli travo, ruvali šture in termitnjake, odstranjevali skale črnega in vijoličastega granita in napeto strazili ob skrbno pripravljene stezi, edini poleg še ene blizu vasi Kauda, koder je možno razmeroma varno pristati v že petnajst let oblegani uporni enklavi.

Po zadnjih informacijah je letalo vzletelo v Lokichockiju na kenijski meji, preletelo vojskujoče se Dinke, Šiluke, Nuere Južnega Sudana in pristalo na letališču v mestu El Obeid: na vladni strani, približno tristo kilometrov severno od Nubskih gora.

“Sedaj Kartum preverja vsebino tovora. Zato da ne bi pripeljali kaj prepovedanega. Pred štirimi meseci, takrat ko je Unicef prišel cepiti proti otroški paralizi, so iz letala vzeli deset koles. Kolesa so po prepričanju vladnih birokratov isto kot tanki. Tanki pač nikakor ne smejo v roke upornikov. In takrat so zaplenili tudi steklenico whiskyja. Rekli so: Sudan je islamska država ...”

Verjel sem, da se bo res zgodilo. Da se bo zgodilo to, kar smo prijatelji v Evropi, v Angliji, Italiji, Holandiji in Sloveniji poskušali vsa ta leta, najprej s prošnjami in mole-dovanji, potem tudi zgrda.

Dostop! Dostop! Dostop!

Če bo sudanska vlada dovolila dostop tudi v Nubske gore, tako kot od leta 1995 dovoljuje dostop na ozemlja pod nadzorom uporne Sudan-ske osvobodilne armade Južnega Sudana, se bo

utrgal plaz in Nube bodo rešeni. Z varnim do-stopom bodo končno prišli na pomoč mednar-odni opazovalci, profesionalni poročevalci, šampioni človekovih pravic, naposled tudi človekoljubne organizacije. Nubske gore ne bodo več svet Onkraj. Seveda bo prišla tudi Coca Cola, Marlboro, Nike, slejkoprej tudi McDonald's in Kentucky Fried Chicken, morda prav zato, ker jih še ni, umirajo otroci in matere in starci. A arabska islamska fundamen-talistična vlada v Kartumu si morda le ne bo več drznila izvajati politike genocida tako sistema-tično kot se je dogajalo zadnjih petnajst let. Ne, seveda ne. Nube ne bodo rešeni, Nube ne bodo odrešeni, Nube ne bodo zaščiteni - ampak zara-di pozornosti svetovne javnosti, zaradi konca izobčenosti, te najhujše kazni, ki lahko doleti pripadnike človeške vrste, pa bodo vendarle imeli več možnosti. Več možnosti, da si sami izberejo svojo identito in pot naprej in morda celo pravico samoodločbe. Vsaj tako kot Dinke, Šiluki, Nueri in drugi na jugu Sudana.

* * *

1. Nikoli se niso dali prešteti. Leta 1930 je avstrijski antropolog Franc Nadel za potrebe britanske kolonialne uprave ocenil, da jih je vsaj dva milijona. V edini do danes opravljeni študiji je pustil za seboj zapisano, da gre najbrž za več kot petdeset plemen in prav toliko med seboj različnih jezikov.

2. Do tisoč štiristo metrov visoke, divje razmetane granitne gore sredi morja savan zahodno od Nila privlačijo dež in v nedrhi hranijo vodo tudi v najhujših sušah. Črna puh-lica po dolinah je izredno plodna. Sušna obdobja so podobna našim zimam, v deževni dobi pa dežela plane v bujno vegetacijo, ki mimogrede spomni na krščanske in musli-

manske predstave o rajskem vrtu. Arabskim puščavskim nomadom tisoč kilometrov južno od glavnega mesta Kartuma ležeče Nubske gore pomenijo obljubljeni dežel. V te naravne trdnjave se že vso zgodovino pred lovci na sužnje zatekajo najrazličnejša afriška ljudstva. V odmaknjenih dolinah se je ohranila stara prvobitna Afrika in morda tudi nekaj kot prvinska človeška občutljivost.

3. Nubske gore so bile od nekdaj odrezane in ločene od sveta. Vse velike afriške karavanske poti so vodile mimo. Ali vzhodno po lažje prehodnih nižinah ob Nilu ali severno po peščenem saharskem svetu. Južno se namreč širi Sudd - največja močvirja na svetu, skozi katera so prvo plovno pot za tujce izkrcili šele Angleži na začetku prejšnjega stoletja.

4. Če je verjeti pisanju birokratov anglo-egipčanskega kondomiuma, kolonialna politika ni znala izkoristiti "nagih divjakov". Iz gole potrebe, da bi jih zaščitili pred arabskimi lovci na sužnje, so zato celotno področje enostavno zapečatili. Med tem ko so na arabskem severu Sudana Britanci gradili šole in vzgajali administrativne kadre, so Nubske gore in afriški jug Sudana enostavno prepustili katoliškim in protestantskim misijonarjem.

5. Sledi velikih zalog zlata so odkrili Nemci v začetku prejšnjega stoletja. Leta 1980 je ameriška firma Chevron v kraju Bentu južno od gora našla nafto. Malo zatem se je izvedelo tudi za uran.

6. Najdaljša državljanska vojna v Afriki je do sedaj zahtevala vsaj dva milijona žrtev in z domov pregnala več kot pet milijonov beguncev. To je več kot na nekdanjem ozemlju nekdanje Jugoslavije, Ruande in Somalije skupaj. V sudanski državljanski vojni ne umirajo

samo kristjani in pogani, ampak tudi muslimani, severnjaki prav tako kot južnjaki, Arabci prav tako kot Afričani. Po poročilu baronice Cox v britanskem *House of Lords* decembra lani vladajoča islamska nacionalna fronta ne zastopa več kot sedem odstotkov sudanskih volivcev. Nekateri poznavalci skušajo dokazati, da vlada v resnici zastopa mednarodne združbe s sedežem v Iranu, Pakistanu, na Kitajskem, v Koreji, drugi spet, da je vlada v Kartumu izpostava velikih kapitalov v Kanadi, Britaniji, Franciji. Nafta je po nekaterih poročilih vsaj toliko kot v Saudovi Arabiji. In še ni razdeljena.

7. Severni del Sudana naseljujejo mešanci, ponosni na islamsko kulturo, povzeto od Arabcev, ki prek Rdečega morja kolonizirajo Bilat el Sud (arabsko: dežela črnih ljudi) že vse od 13. stoletja naprej. Južni del pa staroselska afriška plemenska ljudstva, kot so Dinke, Šiluki, Nueri, Ingassana, Azanda, ki so vse do leta 1980 živela skoraj popolnoma neodvisna od zunanjega sveta. Bolj kot Papua, Bolivija ali Gvatemala, je južni Sudan ostal nekakšen nenadzorovani naravni rezervat, po katerem so se vse do razglasitve šariata (islamskih fundamentalističnih zakonov v času diktatorja Nimeirija leta 1983) mirno in dostojanstveno sprehajali plemeniti plemenjaki, kot jim pravi Sonja Porle v knjigi *Barva sladke čokolade*. V prepovedi tradicionalnega načina življenja so Nube, tako kot druga afriška ljudstva na jugu Sudana, prepoznali nov poskus vsiljevanja tuje, tokrat arabske, v stvari azijske volje. In se uprli.

8. Sudanska državljanska vojna je Nubske gore dosegla leta 1985, torej dve leti kasneje, kot je upor proti arabski dominaciji izbruhnil na jugu Sudana. Tega leta je ena od enot Sudanske osvobodilne armade (SPLA) napadla taborišče arabskih nomadov čez ločnico, ki

so jo na zemljevidu potegnili Angleži in deli Sudan na južni afriški Sudan in severni arabski. Na razširitev fronte proti severu je vladna vojska pod vodstvom Nacionalne islamske fronte odgovorila z masovnimi represalijami nad preprostimi nubskim civilnim prebivalstvom in hkrati začela oboroževati arabske nomade iz plemena Baggara, sicer tradicionalne rivale nubskih kmetov. S trditvijo, da preganjajo vojake SPLA, so združene arabske sile požigale, klale in lovile, vrh pa so široko zastavljene ofenzive, v katerih so sodelovali tudi iranski in iraški vojaški svetovalci, dosegle med letoma 1991 in 1993 z napovedjo svete vojne proti poganom, kristjanom in vsem nepravim muslimanom. Džihad je imel za cilj očistiti Nubske gore vsega upornega življa in tako zagotoviti varnost načrtovanemu naftovodu, ki ga je vlada začela graditi s pomočjo azijskega kapitala, da bi naftna polja južno od gora povezala z rafinerijami ob Rdečem morju. Pripravljen je bil sistematičen načrt, po katerem naj bi Nube dobesedno slekli z gora. A ker se nubski uporniki, tedaj že sestavni del južne SPLA, niso vdali nobeni premoči in nobene žrtve niso dosegle cilja, so vladne sile začele z novo taktiko. Kar ni šlo z nobeno silo, skušajo po novem doseči na mehkejši način z ustanavljanjem posebnih militariziranih taborišč, ki jim pravijo Dar el Salam, angleško "peace camps", taborišča za pomirjanje. Septembra 1993 je predstavnik vlade v Kartumu izjavil, da je takih taborišč že 91 in da je v njih pod nadzorom že 167. 000 "nekdanjih divjakov".

9. Trdeč, da ne more zagotoviti varnosti, pa tudi, da so tuji opazovalci in poročevalci vsi po vrsti plačanci zahodnih gospodarskih in političnih interesov, islamska nacionalna fronta (NIF) na vojno območje in še posebej v kon-

centracijska taborišča ne dovoli nobenemu opazovalcu, nobenemu poročevalcu, praktično nobeni organizaciji za človekove pravice. Agencija African Rights v Londonu, prva in edina, ki se je potrudila preučiti stanje v obleganih gorah in sistematično urejene izsledke objavila že leta 1995 v knjigi Alexa de Vaala *Facing Genocide: The Nuba of Sudan*, trdi, da gre v resnici za koncentracijska taborišča, namenjena iztrebljanju in preobrazbi. V taboriščih so otroci ločeni od staršev in preobraženi v ekstremistične muslimane. Iz dečkov delajo janičarje. Vsi za boj sposobni so nasilno včlanjeni v paravojaške oddelke, ki jih nato po taktiki ubij sužnja s sužnjem pošiljajo ubijati lastne brate in sestre v upornih gorah. Deklice služijo kot priležnice in maternice za rojevanje arabskih otrok. Po pisanju londonske *Antislavery society*, ki se ne drži navodil ameriške zunanje politike o splošni blokadi Sudana, kot eni od petih držav, koder se trenirajo mednarodni teroristi, je Onkraj še vedno mogoče kupiti sužnja za štirideset dolarjev.

10. Nubske gore leže danes na sami frontni črti med namišljenim severom in jugom. Vse sudanske vlade od začetka zadnje državljanske vojne leta 1983 naprej so bolj občutljive glede Nubskih gora, kot pa glede katerega koli drugega vprašanje v zvezi z vojno, tujo pomočjo in tujim vmešavanjem v Sudan. Čeprav so predstavniki OZN z vlado v Kartumu spogajali dostop v večino krajev pod uporniki na jugu Sudana, je nad Nubskimi gorami še naprej razglašen humanitarni embargo. Tujcem je dovoljeno dobavljati pomoč Nubam samo in izključno v koncentracijska taborišča.

11. A v koncentracijska taborišča dostavljena hrana, obleka in šolske potrebščine, beritisti ostanek zahodne pomoči, ki ostane potem,

ko poberejo svoj davek člani NIF, vladna vojska, različne milice, policije in drugi privilegirani, je za Nube, ki se še branijo za pravico biti Nuba, v razmerah vsesplošne lakote nevarnejše orožje od vsakega drugega. Tako nastavljena humanitarna pomoč je sestradanim, iz zraka in po zemlji kar naprej napadanim družinam najbolj zahrbtna vaba in najbolj nevarna past.

12. Od leta 1983 ocenjenih dveh milijonov Nub, živečih na področju, velikem za eno staro Jugoslavijo, se jih danes za pravico biti Nuba brani samo še kakih dvesto do največ štiristo tisoč na področju, manjšem od Slovenije. Pol milijona, ki so preživeli pogrome, jih je po pisanju African Rights v koncentracijskih taboriščih, drugi pol milijon jih je nastanjenih pod vladnim nadzorom v posebej zanje organiziranih naseljih severno od gora v puščavah proti glavnemu mestu Kartumu. Drugi manjkajo.

13. Nube imajo proti sebi najhujše sovražnike, kar si jih je mogoče zamisliti. Nubski uporniki so bili in so vsem vladam v Kartumu samo banditi, nekaj kot naravna vrsta škodljivcev, ki jo je treba iztrebiti, da bodo v Sudan končno prišle tovarne, supermarketi, ceste, novi avtomobili in letala. Nub ne spoštujejo niti zahodni "developers". Nub ne spoštujejo niti njihovi južni sosedi: Dinke, Šiluki, Nueri, vsi sami sloki, dolgonogi Niloti, Nube so hribovci. Južna sudanska afriška ljudstva očitajo Nubam zapiranje v gore, nekdanje sodelovanje z Angleži in pozno priključitev upor proti Arabcem. Kmečki Nube so pastirjem ob Nilu nekaj kot zaručani kmetje, zaostale gorske opice, nekaj, česar ni škoda in kar se na poganjanjih z vlado v Kartumu po potrebi (ali če se pojavi korist za lastno neodvisnost) mimogrede lahko zabaranta in proda.

14. Nube imajo smolo, da tudi v svetu nimajo skoraj nobenih močnih in vplivnih simpatizerjev, ki bi znali potegniti za seboj medije, kot to počne za Tibetance na primer Richard Gere. Na strani nubskih upornikov ni nobenega mondenega žurnalističnega *jet seta*, kot v primeru komandanta Marcosa in njegovih Majev v mehiškem Chiapasu. Na nubski strani ni interesnih lobijev, ki bi se potegnili zanje, kot so se recimo za Žide, Tutsije, Čečene, Albance, Bosance. Za Nube se dajejo zgolj redki, ki so pred začetkom sudanske državljanske vojne leta 1983 uspeli priti k njim večinoma kot učitelji, ki jih je poslala britanska vlada v paketu pomoči nekdanji koloniji (Peter Moszinski, Artur Howgh), ali kot "self-made" aktivisti novih organizacij za človekove pravice z bolj spoštljivim odnosom do staroselskih kultur (Peter Verney). To so tisti, ki so med Nubami živeli dovolj časa, da jih niso doživeli samo kot ekzote, ampak so se jih naučili tudi spoštovati in uživati z njimi, kot pravita v Keniji živeči italijanski misijonar Sesana Kizito in Stane Kerin, direktor škofijskega Karitasa v Ljubljani.

15. Zadnja vladna poročila trdijo, da so razbojniki v gorah končno premagani in da bodo do konca pomladi vladne sile zasedle celotno področje Nubskih gora. Vladni diplomati ter tudi predstavniki južnih upornikov ter tudi sosednje države, zainteresirane za mir v Sudanu (Kenija, Etiopija, Eritreja, Egipt ...), se trudijo, da bi Nube zadržali proč od vseh pogovorov o miru v Sudanu. Mandat Operation Lifeline Sudan, pod katerega dežnikom je združena praktično vsa zahodna pomoč Sudanu, vključuje domala vsa prizadeta območja v Sudanu, samo Nubskih gora še naprej ne. Unicef, ki ima zaradi zavzemanja za otroke posebno mesto med vsemi človekoljubnimi organizacijami, je prvič

vstopil v gore šele poleti 1999, potem ko so kritike na njihov račun, kot je lani v Ljubljani izjavil direktor Unicefovih programov za nujne primere, presegle vse meje. V poročilu, ki ga je izdala prva odprava junija in druga julija 1999, so člani potrdili potrebo po pomoči in obljubili vse mogoče. Gradili naj bi ceste, šole, bolnice, a od vsega razen prvega in drugega cepljenja proti otroški paralizi ni bilo nič. Nube menijo, da je cepljenje zadnja stvar, ki jo rabijo.

“Mi vemo, da s svojim delom neposredno sponzoriramo vladni program iztrebljanja Nubov, financiramo islamski fundamentalizem in arabsko ekspanzijo v črno Afriko,” je izjavil Kaspar Biro, konec devetdesetih let posebni envoj OZN za Sudan.

“Če že dobavljamo eni strani, moramo vsaj tudi drugi, če ne, ne moremo govoriti o apolitičnosti in bomo nekoč, ko se bo izvedelo, kaj počnemo, resnično odgovorni za sodelovanje s fundamentalistično vlado v genocidu,” se je

strinjal Carl Tinsman, do leta 1999 glavni koordinator Unicefa v Operation lifeline Sudan, južni sektor.

Kaspar Biro ni več na svojem položaju. Tudi Carl Tinsman ne.

* * *

Konvencija OZN iz leta 1948 definira genocid kot “vsako od dejanj, storjenih z namenom, da bi uničili, v celoti ali delno, narodno, etnično, rasno ali religiozno skupino: ubijanje članov, preračunljivo povzročanje resnih telesnih ali mentalnih poškodb, z namenom, da bi jih fizično uničili kot celoto ali delno, preprečevanje rojstev, nasilno premeščanje otrok iz ene skupine v drugo.”

Diane F. Orentlicher v zborniku *Crimes of War - What the public should know* obvešča, da so zgodnji osnutki vključevali tudi politične skupine, a so jih kasneje izpustili, saj bi se preveč vlad očitno znašlo na strani kriminalcev, obto-

ženih zločina proti človeštvu. Podobno so pozneje iz teksta izpustili tudi nasilno asimilacijo v dominantno kulturo.

Šele zadnja leta se vse več poznavalcev strinja, da je to, kar manjka v konvenciji OZN, vsaj tako pomembno kot to, kar je že v njej. Obstoječa definicija genocida je ožja kot koncept

jenja neke narodne skupine. Predmet takega načrta je razkroj političnih in socialnih institucij, kulture, jezika, nacionalnih občutij in občutljivosti, vere in ekonomske eksistence neke narodne skupine, uničenje osebne varnosti, svobode, zdravja in dostojanstva posameznikov, ki pripadajo skupini.

234 - Nasmeh

poljskega učenjaka Raphaela Lemkina, ki je že daljnega leta 1933 na mednarodni konferenci v New Yorku predlagal, da se naredi dogovor, po katerem bo napad na narodno, religiozno in etnično skupino ožigovan kot mednarodni zločin. Lemkin je termin genocid skoval iz grške besede genos - ki pomeni raso ali pleme, in latinske besede za ubijanje - cide. Genocid po njegovem ne pomeni nujno takojšnje neposredno uničenje naroda, ampak prej koordiniran plan, načrt različnih akcij, ki imajo za namen uničenje samih bistvenih osnov živl-

“Genocid ima dve fazi: v prvi se uniči narodni vzorec zatirane skupine, v drugi se vsili narodni vzorec zatiralca,” pravi Lemkin.

Legalne osnove za Lemkinov zločin proti človeštvu so bile prvič uporabljene med nurenberškim procesom leta 1945. V obtožnici proti glavnim vojnim kriminalcem najdemo, da so bili obtoženi načrtnega in sistematičnega genocida. Kmalu zatem je generalna skupščina OZN sprejela resolucijo, ki je genocid imenovala zločin mednarodnih razsežnosti.

Prvi, ki je za to, kar se dogaja Nubam, uporabil termin genocid in to v knjigi sporočil svetovni javnosti, je bil Alex de Vaal leta 1995. V letalu, ki je ilegalno prebilo triletno totalno blokado gora, se je vtihotal v gore, s prijatelji vzgojil domače nubske opazovalce in jih organiziral, da so v London prek radijskih zvez začeli pošiljati poročila o napadih vladne vojske. Obtožil ni samo arabske strani, ampak tudi zahodne lobije, OZN in posebno Unicef kot krovno organizacijo zahodne pomoči Sudanu, rekoč, da ima Unicef zaradi mandata, osnovanega na pravicah otroka, posebno mesto med vsemi agencijami OZN. Za svoje delovanje v neki deželi Unicefu načelno ni potrebno pridobiti vladne privolitve. Že zato bi bil Unicef lahko prisoten tudi na uporni strani Nubskih gora - ne pa, da se Nubam pomaga tako, da dobavlja pomoč prek sudanskih vladnih partnerjev v koncentracijska taborišča pod gorami in tako v resnici podpira vladno vojsko, ki si seveda najprej vzame za svoje potrebe, ostalo pa nastavi za vabo in past sestradanim in bombardiranim družinam v upornih gorah. Unicef se je branil, da je sudanska vlada take vrste, da jih v Nubske gore ne pusti in da je še sreča, da so sploh lahko prisotni drugje v Sudanu. De Vaal jih je zato osumil, da so Nube enostavno zabarantali v marginalo, samo da lahko opravljajo delo med upornimi Dinkami, Šiluki in Nueri na jugu. Zato da Unicef lahko iztreblja gvinejskega črva, Unicef tolerira vladno iztrebljanje Nub.

Sledila je Julie Flint s prvim dokumentarnim filmom *Sudan's secret war*, v katerem je povprašala za mnenje sudanskega ambasadorja in tudi visokega predstavnika OZN, oba s sedežem v Ženevi. Laž, krivdo, sram na njihovih obrazih lahko v tem filmu opazi tudi preprost gledalec.

Potem je prišel Alan de Leche, nekdanji direktor belgijskih Medecins Sans Frontieres in sedaj član belgijskega parlamenta, ki je v knjigi *Genocide in the Twentieth Century* to, kar se dogaja Nubam, uvrstil med štiri največje genocide, ki so se zgodili v minulem stoletju: ob bok prvemu nad Armenci, drugemu nad Židi in zadnjemu nad Tutsiji - s to posebnostjo, da je genocid nad Nubami najmanj znan in da ga svetovna javnost zaradi vplivov močnih lobijev, ki delujejo v nasprotno smer, še vedno ne prepozna kot takega.

Da pa tisti, ki imajo v statutu zapisano obvezo pomagati v najbolj ogroženih predelih sveta, in ne kar tako, kjerkoli že, vendarle ne morejo mimo Nubskih gora, je največ prispevala ustanovitev organizacij Nuba Solidarity Abroad in Nuba International Coordination Center v Londonu, ki jo vodi Suleiman Rahhal, in njihovo občilo Nafir.

* * *

Med prvim obiskom leta 1980 sem med Nubami plemena Mesakin srečal najbolj zdrave in zadovoljne ljudi. Vrli domačini so trdili, da boljšega zraka ni nikjer drugje, zagotavljali, da sem našel najboljši konec sveta in da mi torej ni treba nikamor več naprej. Ravno kar diplomiranega ekonomista so me učili objemati drevesa in peti kozam. Redke krave so me navajali spoštovati kot mi v Evropi častimo princese in filmske zvezde. Dobro zemljo so mi ukazovali upoštevati kot ljubljeno ženo. Ogenj je bil po njihovem čudež, ki ima nekaj opraviti z začetkom stvarstva in sveto življenjsko silo, ki podpira človeka prav tako kot podpira rastline, živali, skale, nebo, celo veselje in sploh vse, kar je. Popravili so eno od koč, mi pokazali, kje naj izkrčim njivo, posodili seme in ponudili, naj si izberem ženo.

Prvi je Nube predstavil svetovni javnosti britanski fotograf George Roger v reportaži *The Peacefull Savage*, objavljeni v *The Magazine Illustrated* leta 1949. Še lepše pa se njegove fotografije zdijo v knjigi *Humanity and Inhumanity*, v kateri primerja izraze na obrazih evropskih in afriških domorodcev, na primer tiste ob kupih mrličev iz koncentracijskega taborišča Bergen-Belsen in nubske v jaslicah plemena Mesakin. S podobnim navdušenjem piše o Nubah tudi Leni Riefenstahl, kontroverzna nemška umetnica, ki je med drugim uspela tudi kot Hitlerjeva propagandistka ("*Triumpf des Willens*"). V knjigi *Die letzte von Nuba*, ki je izšla leta 1978, poroča, da je med Nubami preživela najsrečnejše čase. Tako George kot Leni pravita, da sta k Nubam prebežala zgrožena nad izkušnjo druge svetovne vojne. Oba trdita, da sta med Nubami spet našla zaupanje v človeka.

Nube niso nikoli ustanavljali držav, postavljali spomenikov, gradili strojev, niti niso leteli na Luno. Namesto pod samodržci so se zbirali okoli vaških starešin, ki so skrbeli za zdravje in plodnost in sožitje. Celo značilne arhitekture tukulov, okroglih, maternicam podobnih koč, niso spreminjali, da se ja ne bi zamerili, da bi ja vse ostalo, kot je, da ja z nobeno dejavnostjo ne bi pahnilo stvarnosti iz svetega ravnotežja z vsem, kar je. Prej kot velike mezopotamske, egipčanske, grške ali rimljanske podjetnosti sta Nube očitno privlačili nedolžnost in čistost. Potreba po trganju plodov z drevesa spoznanja jim je še danes tuja. Glavna vrednota je bila in je še: naredi vse, kar počneš, čim bolj čudovito. Preden se odločiš za kar koli, se vprašaj, kaj bo prineslo ljudem, živalim, tudi rastlinam in vodam in sploh vsemu okoli tebe.

"Nad nas prihaja velika nesreča," sem razumel župana v Rekhi, potem ko so šle skozi deželo kobilice in za njimi tudi veliki savan-

ski ognji leta 1980 in smo nekega dne zvedeli za pokol v sosednji vasi Kaka. "*Ti veš, kaj imajo v glavah Turki. Ostani. Pomagaj nam.*"

Turki so za Nube Arabci in Angleži in sploh vsi tujci, ki ne vidijo lepote okoli sebe.

Nekaj dni kasneje sem zbolel za čudno boleznijo. Tako nenavadno malarijo, da je vaški starešina presodil, da mi domači zdravilci ne morejo pomagati. Moral sem proč. K svojim kudžurjem, k svojim čarovnikom, kot so rekli. Moral sem nazaj v svet Turkov.

Devetnajst let in dva milijona žrtev sudanske državljanske vojne. Kasneje v sušni dobi leta 1980 sem se vrnil. S kolesom sem se vtihotapil skozi oblegovalne obroče vladnih sil. To, kar sem našel Onkraj, sem poskusil predstaviti v knjigi *Nuba, čisti ljudje* in istoimenskem dokumentarnem filmu.

Zadnjih petnajst let, v času, ko smo turisti in popotniki pretaknili še zadnje osamljene kotičke planeta in praktično povsod v dobrem in v slabem pospešili globalizacijske procese, so ljudje, tako na vladni kot na uporni strani Nubskih gorah, še naprej odrezani od človeštva z več obroči vladnih sil. Nubske gore so eno najtežje dostopnih območij na Zemlji. Če imaš denar, se s pomočjo profesionalnih vodnikov danes lažje povzpneš na Mount Everest ali v helikopterju spustiš v poslednjo nedotaknjeno ped amazonskega pragozda. Z Alahovo pomočjo in veliko sreče, najprej sam in potem še z mojo Barbaro, mi je bilo dano obiskati dvanajst koncentracijskih taborišč. V njih sem se lahko prepričal, da Alex de Vaal ne laže. To, kar piše, sem dva meseca kasneje s pomočjo nubske diaspore v Londonu, ki me je v letalu edine tuje organizacije German Emergency Doctors, ki tvega tudi fizično prisotnost v Nubskih gorah, spravila Onkraj, lahko preveril tudi na uporni strani. Na svoji koži sem občutil, kako je, ko zatulijo psi in

zajokajo otroci in v bombnem napadu začno umirati nedolžni otroci, žene, starci. In tudi, kako je na smrt sestradanemu in kakšno upanje mu tedaj daje v koncentracijskih taboriščih spodaj v savani nastavljen hrana, obleka in šola. In tudi kakšne občutke vzbujajo tiste dlani, ki tako zaščitniško objemajo otroka na modri Unicefovi zastavi.

“Zakaj khavadže delate letala, letate po zraku in mečete bombe?” me je po enem od letalskih napadov vprašala kuharica Saida. *“Zakaj imate khavadže radi smrti? Mi Nube imamo radi življenje. Mi imamo radi življenje, petje, ples, veselje, . Kaj je narobe z vami khavadža.”*

posiljuje, požiga, krade, vlačí z gora v taborišča spodaj v savani.

* * *

Kaj se dogaja? Zakaj je vse, kar se dogaja v tem na pogled pozabljenem delu planeta, v škodo ljudi in še naprej predvsem v korist azijskih in zahodnih kartelov moči? Je vsega kriv nekakšen urok, črna magija, napaka v šaman-skih praksah? So si s coprnijo škodili sami ali so jih tako uročili tujci?

Afrika je bogata. Afrika je, kar se strateških surovin tiče, najbogatejša celina. Afrika je kot velika torta.

235 - Upanje

Khavadža pomeni tujec, prišlek od drugod, tisti, ki ni imel sreče, da bi bil rojen v nubski deželi. S khavadža kličejo uporni Nube Arabce in Britance, s katerimi so imeli stike do konca britanske kolonije leta 1956. Khavadža v resnici pomeni Turek. Tisti Turek, ki natika na kole,

Je za vsem pojavnim dogajanjem na afriški celini skriven mehanizem?

Če pogledam skozi časovno obdobje zadnjih petih ali šestih stoletij in na prizorišča dogajanj vseh petih kontinentov, slutim nekakšen podoben, če že ne isti vzorec. In ne-

kakšen isti proces. Proces, ki v Nubskih gorah in vsej Afriki še ni končan.

Žal še ni na voljo urejenih številčk o žrtvah arabske ekspanzije, pač pa zadnjih nekaj let v Ameriki, Kanadi, Avstraliji in drugih najbolj razvitih deželah izhajajo knjige retrospektiv o početju zahodnega, danes najbolj razvitega

novozelandski Maori z več kot dvesto-petdeset tisoč v času prvih stikov na dvainštirideset tisoč leta 1890. Polinezijski prebivalci Tahitija, ki so Evropi osemnajstega stoletja služili kot paradigma tropskega paradiza, so z originalnih štirideset tisoč v letu 1769 izginili na samo šest tisoč leta 1840.

236 - Vidite?

sveta, v katerega se tako vehementno prištevamo tudi Slovenci. Enajst milijonov žrtev med staroselskimi Indijanci v osemdesetih letih po španski invaziji v azteško cesarstvo na ozemlju današnje Mehike. Osem milijonov žrtev v andskem inkovskem cesarstvu. Padec z dveh milijonov in pol indijanskega življa po portugalski osvojitvi ozemlja današnje Brazilije na samo četrto milijona. Podobno sunejo tudi številke, ki prihajajo iz Oceanije. S predkolonialnih najmanj milijon so avstralski Aboridžini do leta 1930 padli na samo trideset tisoč duš. In

“Iz raja v Armagedon v eni sami generaciji,” projicira Mark Cocker v knjigi *Rivers of Blood, Rivers of Gold*.

Po zadnjih ocenah smo Evropejci iz Afrike izvozili enajst milijonov sužnjeve, manj znano pa je, da je v zvezi s trgovino s sužnji med samim lovom in transportom v tristoletni zgodovini najbrž pomrlo dodatnih štirinajst milijonov Afričanov. Še manj znane so številke, povezane s kolonialno politiko v prvih petdesetih letih kolonializma na tem kontinentu. Statistika pravi, da je samo v nemški vzhodni Afriki, da-

našnji Tanzaniji, in nemški Južni Afriki v letih med 1904 in 1907 v uporih in lakotah, ki so sledile vzpostavitvi evropskega gospostva, umrlo na stotisoče Afričanov. Zraven je treba prišteti še nekaj milijonov, ki so umrli v belgijskem Kongu, kot posledica pohlepa kralja Leopolda po kavčuku in slonovini.

Če uporabimo samo najbolj razširjene ocene o izgubah ljudstev v ekspanziji Evropejcev na druge štiri celine, lahko sklenemo, da so skupaj izgubili več kot petdeset milijonov ljudi, to pomeni, da gre za eno največjih katastrof v zgodovini človeštva.

“Kako nam lahko očitaš nekaj, kar Evropejci počnete tudi sami?” me je streznil mlad arabski oficir v koncentracijskem taborišču Rekha, sicer diplomant sarajevske vojaške akademije.

Takrat sem prvič pomislil, zakaj zahodni mediji kljub informacijam, ki vendarle vsake toliko pronicnejo iz srca največje teme v Nubskih gorah, tolerirajo iztrebljanje in zakaj imajo evropski birokrati še danes težave v priznavanju genocida nad poslednjimi črnimi Mohikanci. Ko je slovensko Zunanje ministrstvo v deklaracijo evropske skupnosti o kršenju človekovih pravic v Sudanu na uradu Evropski skupnosti v Ženevi vnašalo zahtevo po dostopu opazovalcev v Nubske gore, je naletelo na vsesplošno začudenje in trditve, da je v gorah vse v redu.

Je to odgovor, zakaj so sicer tako skregani arabski in zahodni lobiji v primeru Nubov tako složni?

Bolj ko se sprašujem, bolj se mi zdi, da za pokol nad Nubami niso krivi niti samo podjetniki, niti samo politiki in drugi manipulantje, ampak nekaj tudi v nas vseh, nekaj v naši kulturi. Da gre torej v resnici za kulturna vprašanja, ki jih ni koristno za Nube in druge še boreče se plemenske staroselce na planetu rešila niti azi-

jska niti zahodna civilizacija. Da gre torej za neke žive konstrukte, za nekakšne vzorce mišljenja, za neka vsesplošna prepričanja, ki vzdržujejo svet še naprej tak, kakršnega smo se navadili.

V mislih imam stereotipe v obeh zmagovitih kulturah, ki slonijo na utvarah azijskega in evropskega človeka o sebi in drugih ljudstvih na planetu. V mislih imam stereotipe, za katere se zavedam, da so nam sicer res prinesli strahovit razvoj samozavesti in s tem posebno učinkovitost, ki je omogočila večjo konkurenčnost in s tem zmago nad skoraj vsemi drugimi ljudstvi okoli Sredozemlja. V mislih imam stereotipe o večvrednosti, ki so tako Arabcem kot Evropejcem omogočili prevlado nad bolj z naravo povezanimi kulturami v Afriki, Aziji in novem svetu, hkrati pa načeli tudi naravno okolje nas samih. Nadutost, s katero smo se zavihteli v krono stvarstva, ogroža ne samo staroselce, ampak tudi nas same in naše potomce. V mislih imam stereotipe, ki so nastali najbrž že v času stare Mezopotamije, takrat, ko so naši daljni kulturni predniki začeli razvijati civilizacijo s standardiziranjem simbolov v črke in številke, poenotili merske enote, začeli izdelovati zidake in vleči ravne linije. In vse, ki se niso znašli znotraj ravnih zidov prvih obzidanih mest, razglasili za primitivne, za divjake, za barbare.

Kdor ni standardiziran, kdor ni normiran, kdor ni v glavo kloniran, ni normalen. Kdor ni normalen, ni pod kontrolo, ni varen, je nevaren, zato ga je najbolje iztrebiti.

Prva civilizirana pisava bojda hrani podatke o številu ulovljenih sužnjev.

“Nagi hodijo, možje in žene, tako kot so jih rodile matere,” je z začudenjem poročal o prvi najdeni človečnosti v Zahodni Indiji svojim kraljevskim sponzorjem v Španijo Krištof Kolumb.

“Nimajo železa, niti jekla ali takega orožja, niti ga znajo uporabljati, pa ne zato, ker ne bi bili dobro grajeni in lepih stasov, ampak zato, ker so izredno plašni. Je pa res, da ko zgubijo ta strah, postanejo tako odkriti, velikodušni in plemeniti, da ne bi nihče verjel, ki jih ni izkusil. Nikoli ne rečejo ne, če jih vprašaš za kaj, kar imajo, nasprotno, vsakogar povabijo, da z njim delijo in pri tem pokažejo toliko ljubezni in srca ...”

Kolumbovo navdušeno pisanje o karibskih Indijancih je podobno presenečenju, ki ga opisuje ob srečanju z avstralskimi Aboridžini James Cook in tistemu, ki ga je doživel ob prvih stikih s Polinezijci na Tahitiju Boungeville. *“Ampak ko je minila prva euforija, je srečanje naravnega in civiliziranega človeka v Evropejcih sprožilo dve osnovni reakciji.”* pravi Mark Cocker in dodaja:

“Ko so konkvistadorji strmeli v nagce in njihovo enostavno orožje in tehnologijo, in se za kontrast primerjali z njimi, so po eni strani cenili veličastne dosežke svoje kulture. Od tod pa je bil le kratek korak, da je treba tudi primitivce spraviti ven iz njih zaostalosti in k dvojnemu blagoslovu zahodne znanosti in krščanske vere. Po drugi strani pa so v elegantnih, od sonca bakrenih divjakih nekateri Evropejci videli zrcalno sliko samih sebe in svoje prehojene poti. Obe reakciji sta si sicer podobni, vodili pa sta vsaka v svojo smer. Med tem ko je ena predvidevala, koliko lahko divjaki pridobe, če se civilizirajo, so drugi videli, koliko smo Evropejci izgubili na lastni poti iz divjaštva.”

Prepričanje, da je človeštvo padlo iz neke zgodnje idealne družbene ureditve, v evropski tradiciji ni novo. Mit o zlati dobi, ki naj bi vladala v nekem ranem kraju skupnega bivanja, je moč najti v grški in rimski tradiciji. V

obeh gre za kraj in čas brez vseh skrbi in muk v darežljivi naravi, ki je sama poskrbela za človeško srečo. Iz židovsko-krščanske tradicije je Evropa podedovala mit rajskega vrta, izvirnega nebeškega paradiza, v katerem so bile poleg človeškega para glavne sestavine zemeljska plodnost, nedolžnost in blaženost.

Ko so se Evropejci v 15. stoletju podali na prva raziskovanja planeta, so opazili fantastično floro in favno in jo seveda takoj primerjali s predstavami raja. Prav tako pa niso spregledali bodrih čvrstih domorodskih teles brez običajnih znakov bolezni, ki so tako pogosto zaznamovale Evropejce. Načini življenja domorodcev z na skupnosti osnovanim odnosom do naravnih virov, očitna odsotnost socialnih hierarhij ali moralnih zavor glede fizičnih aspektov življenja, vse to je imelo močan vpliv na seksualno zavrte in razredno omejene zavesti prvih evropskih obiskovalcev. Prve romantike je presenetilo tudi dejstvo, da so plemenske družbe uspevale brez uporabe denarja, in jih navedlo na misel, da so se prav zato, ker ne poznajo denarja, lahko izognili tudi njegovemu erozivnemu potencialu. V prvih poročilih iz novega sveta pogosto beremo, da so brazilski Indijanci živeli brez doma tako prevladujočih pohlepa in želje po bogastvu. Rousseaujev predindustrijski *“plemeniti divjak”* je živel v miru in sožitju sam s seboj in z okoljem. Iz prvih predstav o Indijancih je Rousseau nato izpeljal prepričanje, da je za socialne bolezni Evrope 18. stoletja kriva odtujitev od narave.

Ampak ti pozitivni stereotipi niso krivi za katastrofo, ki se je začela kmalu potem.

Za iztrebljanje staroselcev na petih kontinentih so prej krivi stereotipi, nasprotni idejam o dobrem plemenitem divjaku. Ti so starejši in izhajajo še iz antičnih mitov, ki z neznanskim potencialom še danes težijo evropsko podzavest.

Tak mit je na primer dvojno dojetanje človeških kultur, kot so si ga zamislili stari Grki. V centru pozornosti so bile pri Grkih izvirne civilizirane klasične sredozemske kulture - torej vladavine razuma in moralnega reda. Takoj onkraj njenih meja pa so z vseh strani logično prežale sile človeške teme, nemoralni barbarizem in divjaštvo, ki je stalno grozilo, da bo spremenilo nazaj v kaos vse, kar so si civilizirani ljudje dobrega obetali. Kasneje se je pridružil tudi protisloven odnos krščanske Evrope do narave in vsega naravnega obnašanja. Pastoralne scene Virgilove *Arcadie* res spominjajo na nedolžnost, a sama fizična narava je ljudi v evropskem srednjem veku prej strašila in spominjala na domovanje človekovih najbolj nizkotnih nagonov, kot pa na nekaj vrednega in svetega, kot je opaziti na primer v staroselskih kulturah, naj si bo med Indijanci, Aboridžini in Nubami. Tudi za Evropejce je bila Zemlja prešerno plodna, dajala je žetev in obilje pridelkov, vendar je med evropejskimi poljedelci za v nasprotju z avstralskimi in ameriški nabiralci in lovci že prevladovalo prepričanje, da mora biti narava regulirana s človekovo roko, sicer se mimogrede lahko upre in vse človekove civilizirane produkte obrne nazaj v kaos in vsesplošno paranojo. Evropejcem je bila narava še naprej darežljiva mati, a hkrati kot vse ženske kar naenkrat lahko divja in nevarna, kar je vsem, ki so ji bili blizu, vzbujalo nezaupanje in tudi izrazilo negativne občutke.

Dejstvo, da so Indijanci, Aboridžini in tudi večina Afričanov hodili okrog nagi, je bilo Zahodnjakom živ dokaz njihove globoke intimnosti z naravo in tudi povsem nekrščanske intime z lastnim fizičnim telesom. V očeh Evropejcev so plemenski ljudje zato obdržali grozeče in naravnost preteče značilnosti divjih živali. Plemenske ljudi koloni zato v večini primerov niso smatrali za ljudi. Avstralski "red necks" še

danes, kadar beseda nanese na Aboridžine, uporabijo besedo "subhumans".

Dojetanje, da staroselske družbe žive onkraj ograjenega ozemlja človeštva, je imelo za vse, ki so prišli v neposreden stik z Evropejci, hude pravne in politične posledice.

Prvi aksiom krščanskega dojetanja stvarnosti pravi, da je vse organsko življenje na Zemlji organizirano po hierarhiji piramide, vrh katere stoji krščanski človek. To je gospodarjem vsega, kar leta, plava in hodi, omogočilo, da so se zviška ozrli na vse druge oblike življenja in jim brez moralnih predsodkov skušali zavladati prav tako kot živalim in rastlinam in kamnom. S te vzvišene pozicije so si Evropejci brez vsakega samoizpraševanja lahko vzeli vse domačine onkraj morja v kratkočasno uporabo in enostavno zabavo.

Vsako novo odkrito pleme je bilo glede na prepoznavno raven tehnoloških in kulturnih dosežkov mogoče po takšni logiki uvrstiti v isto piramido razvoja. Vse kulture naj bi se potemtakem morale neizogibno truditi skozi iste razvojne stopnje proti isti točki krščanske civilizacije na samem vrhu piramide, do katere smo se s tako muko prebili prvi mi - edini pravi ljudje.

Lovci in nabiralci niso obdelovali zemlje, na kateri so živeli, zato je bilo Evropejcem razumljivo, da jim ne pripada. S pomočjo podobnih stereotipov smo Evropejci brez moralnih problemov zaplenili zlato in druge vredne minerale tako nomadskim kot naseljenim prvotnim Američanom in se mimogrede oskrbeli z afriškimi sužnji kot najcenejšo delovno silo. Že Aristotel je dokazoval, da "zato ker se človeške rase razlikujejo tako, kot se razlikuje duša od telesa ali človek od zverine, ti inferiorni ljudje ne morejo biti drugega, kot že po svoji naravi sužnji, zato je bolje zanje, da se sami od sebe podvržejo taki vrsti nadzora."

Vsrkanje plemenskega dela, surovin in druge naravnosti evropskih kolonialnih ekonomij v isti skupni evrocentrični cilj so novim zgodovinarjem danes glavni stimuli evropske in zahodne blaginje, obenem pa tudi glavni odgovor za tretjerazredni status večine Afrike in Južne Amerike. Raje, kot da bi se soočili s stvarnostjo svojega obnašanja, so evropski gospodarji korakali naprej in samo naprej v neprebognem oklepu intelektualnega samoopravičenja, podprtega po novem tudi s stereotipi, ki jih je prineslo s seboj tudi znanstveno dojemanje sveta. Vseh pet zadnjih stoletij smo se Evropejci reševali z istim religioznim in znanstvenim jezikom projekcij in sprevrženosti. Ta popačenja resnice niso bila vitalni element samo med samimi vojaškimi osvajanji, ki so evropske bojavnike navdihnili z občutkom moralnega križarstva in jim doma zagotovila maksimalno slavo in publiko, ampak so bila prav tako pomembna v naslednjih stoletjih političnega nadzora in eko-

nomskega izkoriščanja. Za to, da so vzdrževali plemenske ljudi in njihove potomce na brutalni meji evropske civilizacije, je bilo skoraj vsak dan potrebno sestavljati sistem neresnic, ki so upravičevala institucionalizirano inferiornost plemenskih ljudi. Če že ne topništvo, pa vsaj kravate, lasulje in škornji, to so bili dokaz višje kulture. Tehnologija brez moralnega vodstva, moč brez odgovornosti, vsota evropskih dosežkov je bila pogosto priložnost, da so se Evropejci obnašali do plemenskih družb kot do živali brez gospodarjev. Nekoč za boga, kralja, kraljico, nato v imenu napredka, razvoja, blaginje, varnosti, reda, miru ...

Evropska družba je samo sebe videla za gonilno silo na velikem pohodu proč od primitivne preteklosti, k bolj razsvetljeni prihodnosti. Za udeležence zahodnega imperializma je fizična ekspanzija okrog planeta prevzela moralne in kulturne kvalitete. Osvajanje je pomenilo isto kot napredek. Evropska

predstava linearnega razvoja je imela za plemenske kulture, ki so bile orientirane prej k drugim ciljem, recimo k sožitju in harmoniji z naravo in vsemi njenimi oblikami življenja, pogubonosne posledice.

“Podoba zverinskega in neusmiljenega divjaka, ki je dovoljevala klanje, ni bila nikoli samo portret ameriškega Indijanca, avstralskega Aboridžina ali Afričana, ampak prej podoba evropske uničevalne kapacitete,” sklepa Mark Cocker v *Rivers of Blood, Rivers of Gold*.

* * *

Zgodilo se je v petek, ko so bili domačini na tržnici v Lomonu. Nihče več ni verjel, da bodo res prišli, tudi jaz ne, zato sem z eno od karavan odpotoval tri dni peš na sosednjo goro k beguncem v Kadoro. Ko so me ujele novice o pristanku letala s skupino OZN, sem se takoj odpravil nazaj. A ko sem s prijatelji pritekel nazaj, jih že ni bilo več.

“Osem jih je bilo. Ostali so štiri dni. Niso se ganili več kot dvajset minut daleč iz koč,” je odkimalval radioperater Farandala. *“Z nikomer od naših se niso kaj dosti pogovarjali, niti z menoj ne, pa znam dobro angleško. Jedli in pili so, kar so pripeljali s seboj, ničesar našega se niso dotaknili, kot bi bilo kužno. In ves čas so pisali zapisnike in razglašali nekakšne deklaracije. Sami sebi - ne nam. In potem so z obljubo, da se vrnejo po končani deževni dobi, spet odleteli.”*

Za njimi so ostali samo papirčki od čokolad, stanjol od bombonov, beli servetki in rožnati obriski toaletnega papirja. Vsa štirioglasta koča, koder so bili nastanjeni, je bila še vedno nastlana z odpadki. Začuda jih nihče ni pospravil, kaj šele takoj uporabil kot dekoracijo na puškah, sulicah, rovnica, ali kar tako na zapetjih, v laseh ali okoli vratu, kar sicer Nube vedno takoj store z vsakim novim tujkom.

In pripeljali so manj kot italijanski Amani in slovenski Karitas.

“OZN imajo na voljo največ sredstev, znanja, sposobnih kadrov,” sem protestiral. *“Toliko nas stanejo. Kdo bo pa kaj storil, če ne OZN. Unicef ima v pravilniku zapisano, da zbira sredstva za najbolj ogrožene, dolžni so pomagati otrokom, ki so do pomoči najbolj upravičeni.”*

“Boljše, da jih ni več!” je pribil eden od dveh članov German Emergency Doctors. *“Boljše, da jih sploh ni več! A so sploh kdaj naredili kaj dobrega. No reci, a veš za primer, da so kjerkoli kadarkoli storili kaj dobrega?”*

Molčala sva. Jaz najbrž zaradi pomanjkanja izkušenj, on najbrž zaradi preveč. German Emergency Doctors so edina tuja organizacija, ki je v Nubskih gorah fizično prisotna, in to že vse od oktobra 1997. Vmes so se umaknili samo za tri mesece, avgusta pred dvema letoma, takrat ko so bombe začele padati točno tam, koder so se zadrževali, in je čudne smrti umrl Roberto Villone iz Mester pri Benetkah.

“Kamorkoli pridejo, uničijo tradicionalne metode preživetja, s korupcijo skregajo domačine in jih z novim svetovnim redom še bolj naščuvalo drugega proti drugem. V Mozambiku in Angoli domači politiki praktično nimajo nobene besede več, vse imajo v rokah humanitarci. Tudi Dinke, Šiluki, Nueri na jugu Sudana ne čakajo več oblakov, ampak letala s pomočjo.”

“Kaj pa lahko pričakuješ od ljudi, ki hodijo spraševati naše smrtno sovražnike v Kartum, če nam lahko pomagajo?” je vprašal radioperater Farandala. *“To je tako, kot če bi med drugo svetovno vojno zavezniki hodili v Berlin spraševati Hitlerja, če lahko pomagajo tistim zaprtim v Dachauu,”* je izjavil Saleh, glavni koordinator nubske organizacije samopomoči (NRRDO), zadolžen za stike z OZN.

Tudi naslednji dan je kazalo na dež. Ljudje smo postavali po dvoriščih in gledali v nebo. Nismo čakali več letal, kaplje smo čakali. Kaplje čistega dežja.

* * *

Čokati mož pred mano zanesljivo ni bil najbolj suh od vseh, kar sem jih srečal v Nubskih gorah. Iz krepkih mišic, bikovskega vratu in trmastega čela je sevala moč. Divja, surova, komaj kročena animistična moč. Samozavestna energija, ki me je strašila in obenem privlačila, kot najbrž privlači in omamlja tiste, ki so si ga izbrali za vodjo.

“Dear Tomo. Could provide me with the following item for my personal use they are as follows. 1. one Carton of oil, 2. one Carton of soap, 3. one bale of salt. Thank in advance. Yours CDR Ismail,” sem prebral na listku, ki mi ga je izročil čez mizo.

Niti list na orjaškem kruhovcu, pod katerim smo sedeli, se ni premaknil. Vroče je bilo in soparno, a težke črne malhe so spet plule previsoko in mimo in naprej čez gore proti severu, koder so ob stiku s suhimi saharskimi vetrovi izginjale kot kavra. Tudi ptice so utihnile, slišalo se je samo težko sopenje.

“Mister, pričakujem, da vi kot komandant boljše kot jaz ali kdorkoli drug veste, da pomoč, ki smo jo pripeljali, ni moja,” sem izustil po dolgem oklevanju, kolikor sem mogel mirno in previdno dvignil oči. *“Ampak od tistih dobrih, občutljivih, sočutnih src v moji deželi, ki so jo prispevala. In od tistih zadnjih, najbolj zadnjih v vaših vrstah, ki jim je namenjena. Darovalci, to se boste strinjali, so ob darovanju zagotovo imeli v mislih najbolj ogrožene. To pa prav gotovo niste vi.”*

“Okej,” je odmaknil pogled in se dvignil. *“Kot želiš. Sedaj pa mi oprosti, nujen popravek imam.”*

Gledal sem ga odhajati skupaj s Philipom Narunom, vodjem NRRDO v Nairobiju, in

Jasonom Matusom, Amerikancem, nekdanjim strokovnjakom OZN, sedaj najetim, da preučuje ozka grla transporta in distribucije pomoči. Vso debato nista rekla nobene besede. Držala sta se, kot da gre za najbolj običajno stvar na svetu. Hotel sem poklicati, hotel sem povedati, da sem vendar prišel po dovoljenje za pot čez nevarno savano proti Kadoru. Želel sem reči, da sem v resnici prišel po četo vojakov in kako kuharico in par nosačic. V Nubskih gorah, sploh na uporni strani, vendar ne moreš potovati sam in brez telesnih stražarjev. A mi je naenkrat zmanjkalo moči.

Nage črne mame in hrapavi stari atje, najbolj nedolžni ljudje na svetu, nimajo proti sebi samo vladnih arabskih sil, zahoda ter Nuerov, Dink, Šilukov in drugih bratskih afriških plemen na jugu, ki jih figo briga nubska pravica do samoodločbe. Deklice in dečki, ki skrbijo za vsako bilko sorge na krpah zemlje med granitnimi skalami, imajo proti sebi tudi enega od svojih komandantov.

Komandanta Ismaila Jalaba sem se od takrat naprej bal in ga čutil vsepovsod. V njem sem videl tipičnega gospodarja vojne. Enega tistih gospodarjev iz vrst SPLA, za katere je značilna debelost in maščoba, veliko žena in po več deset otrok in to, da se radi nosijo v novih uniformah; vojna jim je nekakšen posel: zaradi vojne jim ni treba okopavati polj, lahko prekladajo vladarske palice in žive

dokaj dober standard, ki si ga podpirajo z nadzorom trgovine z orožjem in s tujo človekoljubno pomočjo. Včasih se zazdi, kot da vojne pasti namenoma ustvarjajo in umetno vzdržujejo. Ko ne bo več vojne, bo treba delati, konec bo velikih igrice ...

Ko so me uporni vojaki pridržali čez noč na tržnici v Dabkarju, potem ko so me ujeli brez uradnega vodiča in prevajalca, sem si umišljal, da čutim njegovo moč. Tudi ko me poveljnik južnega področja ni spustil naprej v Šat Safijo, rekoč, da je prenevarno in da za varno prečkanje potrebujem vsaj sto vojakov, sem slutil njegovo dolgo roko. Prav tako tedaj, ko Tačoji, od vseh Nubov najbolj tradiciji zavezani plemenjaki, niso hoteli po del pomoči, ki smo jim jo pripeljali, sem se ustrašil, da za vsem stoji on. "Začela se je deževna doba, mi smo odvisni od rastlin, ne od vas tujcev," so govorili in mimogrede razbili vrč, iz katerega sem pil, in skurili posteljo, na kateri sem spal.

Vrh pa so moji strahovi dosegli, ko so nas med begunci v Farandali ujele novice, da je naša karavana s pomočjo, ki jo je pripeljal Amani in Karitas, padla v zasedo vladne vojske in je bilo pet naših nosačev ubitih.

Res je, proti Nubam je ves svet. Ampak to ne spremeni dejstva, da so še vedno tam.

Tisti ati in tiste mame in tisti dečki in deklice - so še vedno tam!

LITERATURA

AFRICAN RIGHTS (1995): *Facing Genocide: The Nuba of Sudan*. London.

AFRICAN RIGHTS (1997): *Food and Power in Sudan: A Critique of Humanitarianism*. London.

AFRICAN RIGHTS AND THE INTERNATIONAL AFRICAN INSTITUTE (1997): *Famine Crimes: Politics and the Disaster Relief Industry in Africa*. London.

AMNESTY INTERNATIONAL (1997): *The Tears of Orphans*. London.

BERNAL, MARTIN (1987): *Black Athena: The Afroasiatic Roots of Classical Civilization*. London.

BURCKHARDT, A. (1819): *Travels in Nubia*. London.

BURR, J. MILLARD IN COLLINS, O. ROBERT (1995): *Requiem for the Sudan: War, Drought and Disaster Relief on the Nile*. San Francisco.

- CAUFIELD, CATHRINE (1995): *Masters of Illusion: The World Bank and the Poverty of Nations*. New York.
- COCKER, MARK (1999): *Rivers of Blood, Rivers of Gold: Europe's Conflict with Tribal Peoples*. London.
- ELIADE, MIRCEA (1964): *Shamanism: Archaic techniques of ecstasy*. New York.
- FARIS, JIM (1972): *Nuba Body Painting*. London.
- FLINT, JULIE (3 marec, 1999): *The Guardian*. London.
- FUKUI, KATSUYOSHI IN MARKAKIS, JOHN (1994): *Ethnicity and Conflict in the Horn of Africa*. London.
- GUTMAN, ROY; RIEFF, DAVID IN ANDERSON, KENNTETH (1999): *Crimes of War: What the public should know. Crimes of War Project*. New York.
- HANEKOCK, GRAHAM (1994): *Lords of Poverty: The Freewheeling Lifestyles, Power, Prestige and Corruption of the Multibillion Dollar Aid Business*. New York.
- HOLT, P. M. IN DALY, M. W. (1994): *A History of the Sudan from the coming of Islam to the present day*. New York Human Rights Watch World Report.
- KI-ZERBO, JOSEPH: *Zgodovina crne Afrike*. Ljubljana.
- LUZ, O. (maj 1966): Proud Primitives the Nuba People, V: *National Geographic Magazine*.
- MAREN, MICHEL (1996): *The Road to Hell: The Ravaging Effects of Foreign Aid and International Charity*. London.
- MARTIN, SAINT (1862): *Les Nubae de la Haute Ethiopie*. Paris.
- MATTHIESSEN, PETER (1972): *The Tree where Man was born*. New York.
- MCKENNA, TERENCE (1992): *Food of the Gods*. London.
- MOSZYNSKI, PETER (oktober-december 1998): Caught in The Middle. V: *BBC Focus on Africa*. London.
- NAFIR, glasilo International Nuba Coordination Centre in Nuba Relief Rehabilitation and Development Society, London, Nairobi, različni letniki.
- NADEL, S. F. (1941): A Shaman Cult in the Nuba Mountains, *SWR*, No 14, Kartum New Internationalist, London.
- NADEL, S. F. (1946): A study of shamanism in the Nuba Mountains, *JRAI*, 25–37, London.
- NADEL, S. F. (1947): *The Nuba*. London.
- NADEL, S. F. (1955): The Nuba Religions. V: *American Anthropologist*.
- NADEL, S. F. (1984–1985): Mitteil. Anthropol. Gesellschaft, Optimismus und Pessimismus in der Religion der Nadel S. F, Nuba, Wien.
- PORLE, SONJA (1998): *Barva sladke čokolade*. Ljubljana.
- RIEFENSTHAL, LENI (1976 a): *Die Nuba von Kau*. Berlin.
- RIEFENSTHAL, LENI (1976 b): *The Last of the Nuba*. London.
- RODGER, GEORGE (1949): The Peacefull Savage. V: *Art in magazine Illustrated*. London.
- RODGER, GEORGE (1955): *Le village des Nubas*. Paris.
- RUPPEL, E. (1829): *Reisen in Nubien: Kordofan und den petraischen Arabien*. Berlin.
- SELIGMAN, C. G. (1910): *The Physical Characters of the Nuba of Kordofan*. London.
- SELIGMAN, C. G. (1932): *Pagan Tribes of the Nilotic Sudan*. London
- SMITH, S. DAVID (oktober 1997): Nuba: Endzeit für das Volk der Ringer. V: *GEO*.
- SOME, M. P. (1998): *The Healing Wisdom of Africa: Finding Life Purpose Through Nature, Ritual and Community*. New York.
- STEVENSON, R. C. (1962): Linguistic Research in the Nuba Mountains. V: *S.N.R.* Št. 18, Kartum.
- STEVENSON, R. C. (1970): *The Nuba People*. Kartum.
- STRACHAN, ROBIN (februar 1951): With the Hillmen of Kordofan. V: *National Geographic Magazine*.
- SUDAN RIGHTS BULLETIN (junij 1998): Cruelity and Hope in the Nuba Mountains, Addis Abeba.
- SUDAN UPDATE AND ANTI-SLAVERY INTERNATIONAL (1998): Slavery in Sudan. London.
- THE HOLY QUR-AN (1995): English translation of the meanings and Commentary. Al-Madinah, Al-Munawarah.
- THESIGER, WILFRED (1987): *The Life of My Choice*. London.
- TOOLIS, KEVIN (22. avgust 1998): The famine business. V: *The Guardian Weekend*.
- RUSSEGER, A. (1838): *Über das Vorkomen und die Verarbeitung des Raseneisen Stains auf then Savanen in des nordlichen Kordofans*. Berlin.
- WORLD CIRCUIT ARTS (1998): *New Visions of the Horn of Africa*. London.
- ZUCCHINAETTI (1881): *Les Voyages au Bahr-el-Gebel, Bahr- el-Gazal et Nauba*. Kairo.

Internet: glej pod Nuba.